

Verkennen omvat de muziekgeschiedenis vanaf de Middeleeuwen tot nu. Alle examenstof komt helder en 'to the point' aan de orde.

Alle audiofragmenten zijn via de website te beluisteren.

De vragen zijn zo evenredig mogelijk verdeeld over Reproductie-, Toepassings- (1: zelfde situatie; 2: nieuwe situatie) en Inzichtsfragen (het RTTI-model).

GREGORIAANSE GEZANGEN

'Bid onophoudelijk' schrijft de Bijbel voor. In de kloosters worden die woorden letterlijk genomen. Met een ijzeren regelmaat worden de hele dag door op vaste tijden gebedsdiensten gehouden, zelfs in het holst van de nacht (de eerste dienst begint om 3 uur in de ochtend). Zingen is een vorm van bidden. Na een week zijn de verplichte 150 psalmen en alle gezangen, die in het jaargetijde passen, afgewerkt. Dan begint het weer opnieuw, dag in dag uit, jaar in jaar uit.

De Middeleeuwse kerkgezangen noemen we **gregoriaanse gezangen**. Ze zijn **vocaal**, **eenstemmig**, in het Latijn, en worden uitsluitend door mannen gezongen (in de vrouwenkloosters werd niet gezongen). Ze kennen een **vrij ritme**, wat wil zeggen dat er geen maatsoort is en geen exact voorgeschreven toonduur. De liederen zijn bewaard gebleven in oude

handschriften. In de oudste kun je het op en neer gaan van de melodie zien, maar de precieze toonhoogte kun je er niet uit aflezen. Deze eerste 'noten' (het zijn meer krabbelletjes) dienden als geheugensteunje voor de koorleider. Hij gaf met handbewegingen de richting van de melodie aan voor de anderen. In latere handschriften is de toonhoogte wel vastgelegd, in het **neumenschrift**: een blokvormig notenschrift op vier lijnen, met voor het eerst een sleutel vooraan de notenbalk. De melodieën van de gezangen maken gebruik van de **kerktoonladders**, toonladders van zeven tonen maar (nog) geen majeure of mineur.

De psalmen worden bijna op één toon voorgedragen. Iedere lettergreep krijgt een noot. Dit heet **syllabisch**. Andere gezangen zijn melodischer, beweeglijker. Er worden meer noten op één lettergreep gezongen. Dit heet **melismatisch**.

BEGRIPPEN

- GREGORIAANS
- NEUMENSCHRIFT
- SYLLABISCH
- EN MELISMATISCH
- VRIJ RITME
- KERKTOONLADDERS

Belangrijke begrippen.

Korte anekdotes verrijken en verlevendigen de stof.

Gregorius en de Duif

Het verhaal gaat dat God zelf in de gedaante van een duif op de schouder van paus Gregorius de Grote zat om de hemelse gezangen in zijn oor te zingen. De paus schreef ijverig mee. In werkelijkheid was Gregorius geen musicus, maar een slimme bestuurder die deze mythe zelf in stand hield. Door God ingefluisterde liederen konden natuurlijk niet ter discussie staan, iedereen in Europa moest ze zingen, en ook op hetzelfde moment. Er werden koorscholen opgericht om te zorgen dat de gregoriaanse gezangen correct werden uitgevoerd. Er werden zelfs controles gehouden. Waarom al die moeite? Om eenheid in christelijk Europa te krijgen. Uniformiteit in de liturgie vormde de basis van de pauselijke macht.

Opdrachten

INTROITUS RESURREXI

- A Luister naar het introitus *Resurrexi*. Welke kenmerken van gregoriaans hoor je?
- B Hieronder staat de eerste regel van het *Resurrexi* in modern notenschrift (de klank is lager dan de notatie). De tekst van die regel is: *Resurrexi, et adhuc tecum sum, alleluia* (Ik stond op en ben nog steeds met u, prijs de Heer). De tekst staat niet volledig onder de noten. Schrijf de ontbrekende woorden onder de juiste noten: (Resurrexi) et ad - huc te - cum sum, al - le - lu - ia.

ALLELUIA PASCHA NOSTRUM

- C Zoals je hoort, is er niet duidelijk een maat; ze zingen het woordtrime. Wat is de term daarvoor?
- D Het *Resurrexi* komt uit een feestelijke mis. Voor welke gelegenheid?
- Kerstmis
 - Goede Vrijdag
 - Pasen
 - Hemelvaart
- Tip: kijk naar de tekst bij vraag B.
- E Luister naar het *Alleluia pascha nostrum*. Welke vorm van gregoriaans hoor je?
- syllabisch.
 - melismatisch.
- F Gregoriaanse melodieën zijn gebaseerd op kerktoonladders. Welke kerktoonladder wordt hier gebruikt? Zoek eerst de grondtoon (de toon waarop het fragment begint en eindigt) en leid vervolgens af welke kerktoonladder het is. (De klank is lager dan de notatie maar daar hoef je geen rekening mee te houden.)

De grondtoon is _____ dat is de _____ toon in de toonladder van C; de kerktoonladder is _____.

ZIE OOK KENNEN 5

vwo

Verwijzing naar uitleg over de muziekleer in Kennen.

Vragen die alleen voor vwo zijn bestemd, worden gemarkeerd.